

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V2

NOVEMBER 2024

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 14 bladsye,
'n formuleblad en 'n 12 bladsy-antwoordeboek.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. 'n Formuleblad met Finansiële Aanwysers is aan die einde van hierdie vraestel aangeheg.
4. Toon ALLE bewerkings om deelpunte te verdien.
5. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
7. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Debiteureversoening, Ouderdomsanalise en BTW	40	35
2	Voorraadwaardasie	35	25
3	Begrotings	40	35
4	Kosterekeningkunde	35	25
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: DEBITEUREVERSOENING, OUDERDOMSANALISE EN BTW**(40 punte; 35 minute)**

- 1.1 Dui aan of die volgende stellings WAAR of ONWAAR is. Skryf slegs 'waar' of 'onwaar' langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 1.1.1 EFO-betalings deur debiteure moet in die KOJ aangeteken word, slegs nadat 'n bewys van betaling ontvang is of daar 'n inskrywing in die besigheid se bankstaat verskyn.
- 1.1.2 Uitset-BTW word as 'n bate beskou.
- 1.1.3 BTW op oninbare skulde sal die BTW betaalbaar aan SAID verminder.
- (3 x 1) (3)

1.2 MATSAMO HANDELAARS

Die inligting het betrekking op Matsamo Handelaars vir Augustus 2024. Die besigheid verkoop goedere vir kontant en op krediet.

GEVRA:

- 1.2.1 Bereken die korrekte saldo van die Debiteurekontrolerekening op 31 Augustus 2024. Toon syfers en 'n plus(+)- of minus(-)-teken vir elke verandering. Geen verandering aan die saldo word met (0) aangedui. (5)
- 1.2.2 Voltooi die korrekte Debiteurelys op 31 Augustus 2024. Die voor-aansuiweringsbedrae is reeds ingevul. (14)

INLIGTING:**A. Saldo's op 31 Augustus 2024 voordat die foute en weglatings hieronder in berekening gebring is:**

- (i) Debiteurekontrolerekeningsaldo in die Algemene Grootboek, R359 100.
- (ii) **Lys van debiteuresaldo's volgens die Debiteuregrootboek:**

Debiteure	Bedrag (R)
N Naidoo	63 000
S Sibiya	69 000
V Esterhuizen	114 000
J Nyoka	95 700
W du Plessis	11 500
Totaal	353 200

B. Foute en weglatings:

- (i) Geen inskrywing is vir die kredietverkopefaktuur, uitgereik aan N Naidoo, gemaak nie, R4 500.
- (ii) Goedere op krediet aan S Sibiya verkoop, R18 000, is foutiewelik na V Esterhuizen se rekening oorgeboek.
- (iii) Die debiteure-afslagkolom in die DAJ is met R11 000 onderbereken.
- (iv) 'n EFO-betaling, R5 700, is deur W du Plessis gemaak. Dit is korrek in die relevante joernaal ingeskryf, maar as R7 500 na sy rekening in die Debiteuregrootboek oorgeboek.
- (v) Kredietverkope aan V Esterhuizen, R5 200, is foutiewelik in die Debiteurejoernaal as R2 500 geboekstaaf en as sulks na die Debiteurekontrolerekening en Esterhuizen se rekening in die Debiteuregrootboek oorgeboek.
- (vi) Goedere deur J Nyoka teruggestuur, R3 450, is na die verkeerde kant van sy rekening in die Debiteuregrootboek oorgeboek.

1.3 DEBITEURE-OUDERDOMSONTLEDING

Die inligting het betrekking op Timo Handelaars. Hulle kredietvoorwaardes is 60 dae en na verwagting sal ten minste 90% van die debiteure aan hierdie voorwaardes voldoen.

GEVRA:

1.3.1 Verskaf 'n berekening of syfers wat aandui waarom Timo Handelaars nie met die syfers in die Debiteure-ouderdomsontleding tevrede moet wees nie. (4)

1.3.2 Verduidelik TWEE stukkies raad wat jy die eienaar sal gee. (4)

- LET WEL:**
- Maksimum korting word aan debiteure verleen wat betyds hulle rekeninge vereffen.
 - Rente word teen die aanvaarbare koers gehef.

INLIGTING:**Debiteure-ouderdomsontleding op 31 Augustus 2024:**

Totaal	Huidige maand	30 dae	60 dae	90 dae	90 +
R240 000	R118 000	R36 000	R38 000	R29 200	R18 800

1.4 BELASTING OP TOEGEVOEGDE WAARDE

Die volgende inligting het betrekking op die finansiële rekords van Zaba Winkels vir die BTW-periode geëindig 31 Augustus 2024. 15% BTW is van toepassing. Sekere items is nulkoersitems.

GEVRA:

Ontleed die transaksies onder die opskrifte in die ANTWOORDEBOEK gegee. Toon die effek van ELKE antwoord op die bedrag aan SAID betaalbaar. Verwys na die voltooide voorbeeld in die ANTWOORDEBOEK. (10)

INLIGTING:

Voorbeeld: Die eienaar het voorraad vir eie gebruik geneem, kosprys R5 200 (BTW uitgesluit).

- A.** Ontvang korting van R17 250 wanneer die verskaffer se rekening ten volle betaal is.
- B.** Goedere ter waarde van R139 200 (BTW uitgesluit), nulkoersitems van R9 200 ingesluit, is op krediet verkoop.
- C.** Koop voorraad op krediet by die verskaffer. Die totaal van die faktuur wat ontvang is, is R23 000 (BTW ingesluit). Handelskorting van 10% is foutiewelik op die faktuur weggelaat.

VRAAG 2: VOORRAADWAARDASIE**(35 punte; 25 minute)****2.1 SUNGLASS CITY**

Nosisa is die eienaar van Sunglass City, wat een tipe gewilde handelsmerk sonbrille verkoop. Die finansiële jaar het op 29 Februarie 2024 geëindig.

LET WEL: Waar kommentaar of verduidelikings vereis word, moet jy:

- Bewerkings, syfers en/of tendense aanhaal
- Vir ELKE geval 'n verduideliking of 'n rede verskaf

GEVRA:

2.1.1 Bereken die geweegde gemiddelde kosprys van EEN sonbril. (5)

2.1.2 Nosisa vermoed dat 'n aantal sonbrille gedurende die jaar gesteel is.

- Bereken die getal sonbrille wat gesteel is. (4)
- Bereken die randwaarde van die gesteelde sonbrille deur die geweegdegemiddelde-voorraadwaardasiemetode te gebruik. (2)

2.1.3 Bereken die waarde van die eindvoorraad deur die eerste-in-eerste-uit (EIEU)-metode te gebruik. (5)

2.1.4 'n Fluitjieblaser het Nosisa ingelig dat Micha (verkoopsassistent) en Jack (verskaffer se bestuurder) saamgespan het om sonbrille teen 'n verlaagde prys te verkoop. Gedurende 'n ondersoek is vasgestel dat die sonbrille wat verkoop is, aan die besigheid gefaktureer is. Nosisa het bevestig dat die sonbrille vermis is.

- Verduidelik hoe Nosisa kon bewys het dat Jack en Micha skuldig is aan die diefstal van die voorraad. Verskaf EEN punt. (2)
- Watter aksie moes teen Micha en Jack geneem word? Verskaf EEN punt vir elke persoon. (4)

INLIGTING**A. Voorraadrekords: (een 'eenheid' verwys na een sonbril)**

	EENHEDE	TOTAAL (R)
Beginvoorraad (1 Maart 2023)	620	1 719 000
Slotvoorraad (29 Februarie 2024)	840	?

B. Aankope en terugsendings gedurende die finansiële jaar:

	EENHEDE	EENHEIDSPRYS (R)	TOTAAL (R)
Mei 2023	855	3 200	2 736 000
Augustus 2023	800	3 750	3 000 000
November 2023	745	4 200	3 129 000
Desember 2023	(20)	4 200	(84 000)
TOTALE	2 380		8 781 000

C. Verkope:

2 050 sonbrille, teen R5 600 per sonbril, is gedurende die jaar verkoop.

2.2 PROBLEEMOPLOSSING

Die inligting het betrekking op Slim-Line Boutique, eienaar Mike Ndlela, vir die jaar geëindig 29 Februarie 2024. Die besigheid het deur die jaar broeke en informele hemde verkoop en formele hemde eers vanaf 1 November 2023 bygevoeg en verkoop.

GEVRA:

2.2.1 Broeke:

- Bereken die winsopslagpersentasie wat vir broeke behaal is. (3)
- Lewer kommentaar op of die winsopslagpersentasie die besigheid sal bevoordeel of nie. (2)

2.2.2 Informele hemde:

Lewer kommentaar op hoe die terugsending van 120 informele hemde die besigheid negatief kan beïnvloed. Verskaf EEN punt. (2)

2.2.3 Formele hemde:

- Bereken hoe lank (in dae) dit Mike sal neem om die eindvoorraad van die formele hemde te verkoop. (4)
- Lewer kommentaar op EEN ander punt oor die formele hemde wat Mike kan bekommer. (2)

INLIGTING:

	Broeke (eenhede)	Hemde (eenhede)	
		Informeel	Formeel
Beginvoorraad in eenhede	140	200	0
Aankope gedurende die jaar	720	1 300	980
Eindvoorraad	285	100	125
Terugsendings	15	120	0
Totale eenhede verkoop:	560	1 280	855
In-die-winkel	344	560	855
Aanlyn	216	720	0
Voorraadhouingsperiode	186 dae	29 dae	?
Winsopslagpersentasie per item	?	55%	25%
Kosprys per item	R500	R400	R680
Koste van verkope	R280 000	R512 000	R581 400
Verkoopprijs per item	R920	R620	R850
Totale kontantverkope in die bank gedeponeer	R515 200	R793 600	R726 750

VRAAG 3: BEGROTING**(40 punte; 35 minute)**

- 3.1 Toon die bedrae van die transaksies hieronder in die toepaslike kolomme vir die Kontantbegroting en Geprojekteerde Staat van Omvattende Inkomste vir Desember 2024 in die ANTWOORDEBOEK.

Voorbeeld: Maandelikse versekeringspremie vir Desember 2024, R5 000, sal betaal word.

3.1.1 Verwagte kontantverkope vir Desember 2024, R132 000. Koste van verkope, R101 000.

3.1.2 Onttrekkings deur die eienaar begroot vir Desember 2024, R40 000. Dit sluit R34 000 kontant in en die res is vir handelsware.

3.1.3 'n Vaste deposito van R245 000 sal op 31 Desember 2024 verval. 'n Direkte deposito van R264 600 (rente ingesluit) sal op hierdie datum in die besigheid se lopende bankrekening gemaak word. Rente is nie gekapitaliseer nie.

(6)

3.2 **JESARY SUPERSPARES**

Die inligting het betrekking op die begrotingsperiode wat op 31 Desember 2024 eindig. Bluey Summers is die eienaar van die besigheid.

GEVRA:

3.2.1 **Krediteure-betalings:**

- Bereken die krediet aankope vir November 2024. (4)

- Voltooi die Krediteure-betalingskedisule vir Desember 2024. (5)

3.2.2 **Bereken die volgende bedrae:**

- (i) Huuruitgawe vir Desember 2024 (2)

- (ii) Rente op lening vir Desember 2024 (4)

- (iii) Deposito wat op 30 November 2024 betaal moet word vir die nuwe rekenaars wat geïnstalleer is (3)

- (iv) Versekering vir Desember 2024 (3)

- (v) Salarisse vir November 2024 (3)

3.2.3 **Verkoopsbeleid: Verwys na Inligting I.**

Bluey het vanaf Oktober 2024 veranderinge aan die verkoopsbeleid gemaak.

- Verduidelik die verandering wat Bluey aan die verkoopsbeleid gemaak het toe hy sy begroting vir Oktober 2024 opgestel het. Verskaf EEN punt met syfers. (2)

- Die werklike kredietverkope was hoër as die begrote kredietverkope vir Oktober 2024. Verduidelik waarom Bluey nie bekommerd hoef te wees nie. Verskaf TWEE punte met syfers. (4)

- Lewer kommentaar op die beheer oor afleweringssuitgawes en verpakkingsmateriaal vir Oktober 2024. Haal syfers aan. (4)

INLIGTING:**A. Verkope en debiteure-invordering:**

- 60% van totale verkope is kontantverkope.

B. Voorraadaankope en betalings aan krediteure:

- Goedere word verkoop teen 'n winsopslag van 25% op kosprys.
- Handelsvoorraad voorhande word deur maandelikse aankope gehandhaaf.
- Die besigheid koop handelsware slegs op krediet.
- Krediteure word soos volg betaal:
 - 75% in die maand na datum van aankope om vir 3%-korting te kwalifiseer.
 - Die uitstaande saldo word in die maand daarna betaal.

C. Huuruitgawes:

- Die besigheid huur 'n sakeperseel in 'n winkelsentrum.
- Huur sal gedurende Desember 2024 met 6% verhoog word.

D. Lening:

- 'n Gedeelte van die lening by Diamond Bank sal op 1 Desember 2024 betaal word.
- Rente teen 14% p.j. word aan die einde van elke maand betaal. Rente word nie gekapitaliseer nie.

E. Kantoorrekenaars:

- Nuwe rekenaars sal geïnstalleer word en sal vanaf 30 November 2024 gebruik word.
- 20%-kontantdeposito moet op 30 November 2024 betaal word.
- Die saldo sal vanaf 31 Desember 2024 in 36 gelyke maandelikse paaielemente betaal word.

F. Versekering:

- Die huidige maandelikse versekeringspremie op die bestaande rekenaars is R4 500. Hierdie maandelikse premie sal vanaf 1 Desember 2024 met 28% verhoog word om addisionele versekeringsdekking vir die nuwe rekenaars te kry.
- Die hernuwingsperiode vir versekering van ander items sal eers volgende jaar in werking tree.

G. Salarisse:

- Die besigheid het 9 werknemers wat almal dieselfde maandelikse salaris verdien.
- 5 van die werknemers sal gedurende Desember 2024 'n bonus van 70% van hul normale maandelikse salaris ontvang.

H. Uittreksel uit die Kontantbegroting vir die periode geëindig 31 Desember 2024.

	Nov. 2024	Des. 2024
ONTVANGSTE	(R)	(R)
Kontantverkope	103 200	112 200
Invordering van debiteure		
BETALINGS		
Betalings aan krediteure	207 012	?
Huuruitgawe	29 000	(i)
Salarisse	(v)	143 750
Onttrekkings	50 000	50 000
Leningterugbetaling		60 000
Rente op lening (14% p.j.)	3 500	(ii)
Deposito en paaitemente vir nuwe rekenaars	(iii)	9 800
Versekering	17 500	(iv)

I. Syfers vir September 2024 (begroot) en Oktober 2024 (begroot en werklik):

	SEPTEMBER 2024	OKTOBER 2024	
	BEGROOT	BEGROOT	WERKLIK
Getal kliënte	520	540	729
Verkope	R145 000	R160 000	R221 000
Kontantverkope	58 000	96 000	76 000
Kredietverkope	87 000	64 000	145 000
Bruto wins	54 375	60 000	82 875
Afleweringensuitgawes	21 750	24 000	33 150
Verpakkingsmateriaal	13 050	14 400	26 520

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 4: KOSTEREKENINGKUNDE**(35 punte; 25 minute)****4.1 BLOMPOT-VERVAARDIGERS**

Die besigheid vervaardig groot betonblompotte. Hulle finansiële jaar het op 29 Februarie 2024 geëindig.

GEVRA:**4.1.1 Verwys na Inligting A.**

Bereken die direkte/grondstof-materiaalkoste. (4)

4.1.2 Verwys na Inligting B.

Bereken die direkte arbeidskoste. (7)

4.1.3 Verwys na Inligting C.

Voltooi die Fabrieksboekostenota. (8)

INLIGTING:**A. Direkte/Grondstof-materiaalkoste:**

Die besigheid gebruik 'n hoë gehalte betonmengsel om die potte te maak.

Vervaardigingsvereistes:

- 4 800 eenhede is gedurende die finansiële jaar vervaardig en verkoop.
- Elke voltooide pot gebruik 1,4 pakke direkte materiaal (betonmengsel).
- Die besigheid voorsien 10% van direkte materiaal (betonmengsel) vir vermorsing.
- Die kosprys van die betonmengsel, R125 per pak, is vir die finansiële jaar gehandhaaf.

B. Direkte arbeidskoste:

- Direkte arbeid begroot vir die jaar het R1 117 200 beloop.
- Die besigheid het 7 direkte werkers. Daar word van elke werker verwag om 1 680 uur per jaar te werk en almal word dieselfde uurlikse tarief betaal.

Die volgende items is nog nie geboekstaaf nie:

- Een werker het op 31 Oktober 2023 bedank. Hierdie werker het nie oortyd gewerk nie.
- Drie van die direkte werkers is versoek om gedurende die jaar 60 uur elk oortyd te werk. Oortydtarief is 1,6 keer die normale uurlikse tarief.

C. Uittreksel van vooraansuiweringsbedrae op 29 Februarie 2024:

Die boekhouer het die fabrieksbokoste as R1 132 700 bereken.

Ander vooraansuiweringsbedrae op 29 Februarie 2024:

	R
Kantoorsalarisse	247 800
Advertensies	27 450
Huur van verkoopsdepartement-eiendom	25 200
Oninbare skulde	18 700

Aansuiwerings vir fabrieksbokoste:

- Die klerk se salaris van R9 200 per maand is betaal en as 'n administrasiekoste geboekstaaf. 20% moet aan die kantoor toegeken word en die res aan vervaardiging.
- Huur van R126 000 is deur die boekhouer volgens die volgende vloeroppervlaktes verdeel en geboekstaaf:

TOTAAL	FABRIEK	KANTOOR	VERKOPE
600 m ²	400 m ²	80 m ²	120 m ²

- Die jaarlikse huur het egter van die begin van die finansiële jaar tot R157 500 verhoog, omdat die fabriek se grootte vermeerder het. Die boekhouer het nie die verhoogde huur, R157 500, en die veranderde vloeroppervlaktes in ag geneem nie:

TOTAAL	FABRIEK	KANTOOR	VERKOPE
800 m ²	600 m ²	80 m ²	120 m ²

4.2 TIMEPIECE VERVAARDIGERS

Die besigheid vervaardig horlosies. Jabu Tallies is die eienaar van die besigheid. Die finansiële jaar het op 31 Augustus 2024 geëindig.

LET WEL: Waar kommentaar of verduidelikings vereis word, moet jy:

- Bewerkings, syfers en/of tendense aanhaal
- 'n Verduideliking of 'n rede vir elke geval gee

GEVRA:

- 4.2.1 Lewer kommentaar op die produksievlak en gelykbreekpunt op 31 Augustus 2024. (4)
- 4.2.2 Lewer kommentaar op die bruto wins verdien deur die besigheid en die prys wat vir die horlosies gevra is. Verduidelik, na jou mening, of Jabu se klante die 2024-prys as redelik beskou het. Verskaf syfers. (4)
- 4.2.3 Identifiseer die TWEE belangrikste koste wat 'n positiewe uitwerking op die verkoopprijs kon gehad het. Verskaf in elke geval 'n strategie wat Jabu kon implementeer het. (4)
- 4.2.4 Jabu wil gedurende die volgende finansiële jaar sy wins met R300 000 verhoog, terwyl die koste behou word. Bereken die prys wat hy klante moet vra om 400 ekstra eenhede te kan vervaardig. (4)

INLIGTING:

	31 Augustus 2024 R	31 Augustus 2023 R
Totale verkope	3 712 800	2 880 900
Bruto wins	1 237 600	960 300
Totale veranderlike koste	2 748 200	2 217 420
Totale vaste koste	1 820 000	1 820 000
	Koste per eenheid R	Koste per eenheid R
Veranderlike koste per eenheid	755	762
Direkte materiaalkoste	450	520
Direkte arbeidskoste	185	132
Verkoops-en-verspreidingskoste	120	110
	Eenhede	Eenhede
Getal eenhede vervaardig en verkoop	3 640	2 910
Gelykbreekpunt	6 868	7 983
Verkoopprijs per eenheid	R1 020	R990

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$ (Sien Nota 1 hieronder)	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$ (Sien Nota 2 hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (Sien Nota 3 hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting} + \text{Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang} + \text{Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdiens te per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid} - \text{Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL: <ol style="list-style-type: none"> Handelsvoorraad aan die einde van 'n finansiële jaar kan gebruik word as dit in 'n vraag vereis word. Krediet aankope kan gebruik word in plaas van koste van verkope (syfers sal dieselfde wees mits voorraad konstant bly). Indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegde gemiddelde getal aandele in die praktyk gebruik. 	